

LAPSEN OIKEUKSIEN TOIMINTAKORTIT

9-12-VUOTIAAT

unicef

OULU

PUHETTA LAPSEN OIKEUKSISTA: TOIMINTAKORTIT 9–12-VUOTIAILLE

Oulun kaupunki on UNICEFin Lapsiystävällinen kunta. Suomen UNICEF ohjaa omalta osaltaan Lapsiystävällinen kunta -toimintamallin toteutumista ja lapsen oikeuksien edistämistä kaupungissa. On tärkeää, että Lapsiystävällisen kunnan lapset ja nuoret tuntevat oikeutensa, oman kehitystasonsa mukaisesti.

Lapsen oikeuksien sopimuksen (LOS 1129/1991) mukaisesti lapsen oikeudet koskevat jokaista alle 18-vuotiasta lasta. YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa on määritelty neljä sopimuskohtaa niin sanotuiksi yleisperiaatteiksi.

Yleisperiaatteet ovat:

- Lasta ei saa syrjiä.
- Lapsen etu pitää ottaa huomioon.
- Lapsella on oikeus elämään ja kehittymiseen.
- Lapsen näkemystä pitää kunnioittaa.

Näiden toimintakorttien avulla tehdään lapsille ja nuorille tutuksi YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen keskeiset periaatteet ja artikkelit. Kortit tukevat lasten ja nuorten osallisuutta sekä rohkaisevat heitä pohtimaan omaa arkeaan oikeuksien näkökulmasta.

Toimintakortit sisältävät tarinoita ja tehtäviä, joissa lapset voivat soveltaa oikeuksia omaan arkeensa – esimerkiksi koulun, harrastusten ja kaverisuhteiden tilanteisiin.

Toimintakortit on tuottanut oululainen luovan alan yritys, Taikasatukulma. Kortit on tuotettu osana Tatti - Tarve- ja tietoperustaisuus yhteisöllisen opiskeluhoollon toteuttamisessa -hanketta, jonka rahoitus tulee Opetus- ja kulttuuriministeriöltä.

Miten kortteja voi hyödyntää?

- Korttien avulla lapsen oikeuksista keskustelu nuorten kanssa onnistuu sujuvasti.
- Kortteja voivat käyttää kaikki lasten ja nuorten kanssa työskentelevät ja toimivat asiantuntijat sekä ammattilaiset. Opettajat, ohjaajat ja kasvattajat voivat käyttää kortteja kouluissa, nuorisotiloissa ja ryhmätoiminnassa.
- Niitä voi käyttää yksittäisinä harjoitteina, oppitunnin osana tai osallisuutta vahvistavana kokonaisuutena.

Kortit ovat osa perusopetuksen opetussuunnitelman toteutusta, ja niitä voidaan hyödyntää oppitunneilla lapsen oikeuksien sopimukseen tutustumiseksi. Kortit tukevat opetussuunnitelman tavoitteita muun muassa ihmisoikeuksien, osallisuuden ja vuorovaikutustaitojen edistämisessä.

Toimintakortteja voi hyödyntää myös yhteisöllisen opiskeluhoollon toteuttamisessa, esimerkiksi ryhmätoiminnoissa, joissa vahvistetaan lasten ja nuorten hyvinvointia, osallisuutta ja turvallisuuden kokemusta kouluyhteisössä.

Miksi nämä kortit ovat tärkeitä?

Kortit tukevat lapsiystävällisen kunnan tavoitetta: että jokainen lapsi ja nuori tietää omat oikeutensa ja kokee tulewansa kuulluksi. Ne auttavat ymmärtämään, että lapsen etu on aina etusijalla. Jokaisella lapsella on oikeus turvalliseen, hyvään ja osallistuvaan arkeen.

Korttien avulla lapset ja nuoret pääsevät harjoittelemaan, miltä tuntuu, kun heidän näkemyksiään arvostetaan ja he voivat itse vaikuttaa. Samalla ne antavat aikuisille konkreettisia keinoja toteuttaa lapsen oikeuksia arjen päätöksenteossa.

Minulla on oikeus...

Artikla 3

**...siihen, että aikuiset
miettivät aina minun etuani,
kun tekevät minua koskevia
päätöksiä.**

Mitä tämä tarkoittaa?

Lapsen etu pitää ottaa huomioon kaikissa lapsia koskevissa päätöksissä. Se tarkoittaa, että aikuisten täytyy aina miettiä ja selvittää, mikä on lapsen kannalta paras ratkaisu.

Lapsen oikeuksien toimintakortit: 9-12-vuotiaat.

LAPSEN ETU ENSIN

Lue tarina ja tee tehtävä yksin tai yhdessä.

Aikuiset pohtivat, pitäisikö alueen nuokkari (nuorisotila) sulkea, koska sen ylläpito maksoi paljon.

Aluksi jotkut ajattelivat, että tila olisi helpompi ottaa muuhun käyttöön.

Kun lapsilta ja nuorilta kysyttiin, he kertoivat, miksi nuokkari oli heille tärkeä: siellä voi tavata kavereita, pelata, saada ohjaajilta tukea ja viettää aikaa turvallisesti.

Lopulta päätettiin, että nuokkari saa jatkaa, koska lasten ja nuorten etu oli pitää se avoinna.

Kirjoita yksi esimerkki tilanteesta, jossa on tärkeää ottaa huomioon kaikkien lasten etu. Kerro myös, mitä voisi tapahtua, jos lasten etua ei huomioitaisi.

Kuvitelkaa, että alueen nuokkari tai harrastuspaikka aiotaan sulkea.

Tehkää lista syistä, miksi se on lapsille ja nuorille tärkeä paikka sekä miksi paikka pitää säilyttää.

Miettikää, mitä voisi tapahtua, jos paikkaa ei olisi. Esitelkää perustelut muille ryhmille.

Minulla on oikeus...

Artikla 7

...saada nimi ja oma kotimaa heti, kun synnyn. Minulla on myös oikeus tuntea vanhempani ja saada heiltä hoivaa, jos se on mahdollista.

Lapsen oikeuksien toimintakortti: 9-12-vuotiaat.

Mitä tämä tarkoittaa?

Jokaisella lapsella on syntyessään oikeus saada nimi ja kansalaisuus. Lapsella on oikeus tuntea vanhempansa, ja olla heidän hoidossaan, jos mahdollista.

OIKEUS NIMEEN JA KANSALAISUUTEEN

Lue tarina ja tee tehtävä yksin tai yhdessä.

Kun Aava syntyi, hänen vanhempansa miettivät pitkään nimeä. Lopulta he päättivät antaa nimeksi Aava, koska se toi mieleen meren ja kesäpäivät yhdessä kesämökillä.

Pian syntymän jälkeen Aava sai virallisen henkilötunnuksen ja kansalaisuuden.

Nimen myötä hänestä tuli virallisesti osa yhteiskuntaa ja perhe sai kutsua häntä juuri sillä nimellä, joka tuntui oikealta.

Kirjoita lyhyt tarina omasta nimestäsi: kuka sen keksi, mitä se tarkoittaa tai miksi se valittiin. Jos et tiedä, voit keksiä itse tarinan.

Keksikää yhdessä kolme etunimeä mielikuvituslapselle ja nimille tarina.

Päätäkää myös, millainen olisi hänen ensimmäinen kotinsa ja millaista arkea hän siellä eläisi.

Minulla on oikeus...

Artikla 9

...asua vanhempieni kanssa, jos minulla on heidän kanssaan hyvä ja turvallinen olla. Jos en asu heidän kanssaan, minulla on oikeus tavata ja olla yhteydessä molempiin vanhempiini, paitsi jos se on minulle haitallista.

Lapsen oikeuksien toimintakortit: 9-12-vuotiaat.

Mitä tämä tarkoittaa?

Lapsella on oikeus asua vanhempiensa kanssa, jos se on turvallista. Joskus lapsen on parempi asua muualla, mutta silloinkin hänellä on oikeus pitää yhteyttä vanhempiinsa.

OIKEUS ELÄÄ VANHEMPIEN KANSSA

Lue tarina ja tee tehtävä yksin tai yhdessä.

Aleksi asui isänsä kanssa ja vietti joka toisen viikonlopun äitinsä luona. Matka kesti bussilla noin kaksi tuntia, ja Aleksi otti aina mukaan vaihtovaatteet ja oman kirjan iltalukemiseksi.

Aluksi Aleksi pelkäsi, että vanhempien eron jälkeen hän juttelisi äidin kanssa harvemmin. Isä ja äiti kuitenkin sopivat, että Aleksi voi pitää yhteyttä molempiin vanhempiinsa myös viikolla. Niinpä Aleksi soitti äidilleen joka keskiviikko videopuhelun ja kertoi kuulumisensa.

Aleksista oli helpottavaa huomata, että hän sai olla sekä äidin että isän kanssa, vaikka he eivät asuneet enää samassa kodissa.

Piirrä kartta, joka näyttää, missä perheenjäsenesi tai tärkeät läheisesi asuvat. Merkitse, miten voisit pitää yhteyttä heihin, jos ette näe usein.

Keskustelkaa pienryhmissä siitä, miksi on tärkeää, että lapsi voi olla yhteydessä molempiin vanhempiinsa tai muihin läheisiin aikuisiin.

Keksikää vähintään kolme erilaista tapaa pitää yhteyttä, jos asuu eri paikkakunnalla.

Minulla on oikeus...

Artikla 12

...kertoa, mitä ajattelen
minua koskevissa asioissa, ja
aikuiset kuuntelevat minua.

Mitä tämä tarkoittaa?

Lapsella on oikeus kertoa mielipiteensä häntä
koskevissa asioissa. Aikuisten täytyy kuunnella
lasta ja ottaa hänen mielipiteensä huomioon.

OIKEUS ILMAISTA MIELIPIDE

Lue tarina ja tee tehtävä yksin tai yhdessä.

Uimahallissa harjoiteltiin uimahyppyjä. Valmentaja huomasi, että Viivi oli mietтелиäs ja kysyi, onko jokin huolena.

Viivi kertoi, ettei halua hypätä korkealta, koska se tuntuu pelottavalta. Valmentaja kuunteli ja päätti, että Viivi voi hypätä matalammalta tasolta.

Valmentaja muistutti, että lasten mielipiteet pitää ottaa huomioon, ei vain uimahallissa, vaan myös kotona, koulussa ja muissa harrastuksissa.

Kirjoita yksi tilanne, jossa olet kertonut oman mielipiteesi ja se on otettu huomioon. Kerro, miltä se tuntui.

Tehkää parin kanssa roolipeli: toinen kertoo mielipiteensä jostain itseään koskevasta asiasta (esim. harrastuksen valinta, läksyjen tekoaika tai ruutuaajan määrä), toinen kuuntelee ja yrittää huomioda sen päätöksessä. Vaihtakaa rooleja.

Minulla on oikeus...

Artikla 13

Lapsen oikeuksien toimintakortti: 9-12-vuotiaat.

...kertoa, mitä ajattelen, kunhan en loukkaa muita. Minulla on myös oikeus saada tietoa.

Mitä tämä tarkoittaa?

Lapsella on oikeus kertoa ajatuksensa ja mielipiteensä monella eri tavalla: puhumalla, piirtämällä, kirjoittamalla tai muulla keinolla. Kun lapsi ilmaisee itseään, hänen on tärkeä muistaa kunnioittaa muita.

OIKEUS SAADA JA JAKAA TIETOA

Lue tarina ja tee tehtävä yksin tai yhdessä.

Koulun oppilaat tekivät ryhmätyötä, jossa piti tehdä esitys ajankohtaisesta aiheesta. Yksi ryhmä halusi kertoa ilmastonmuutoksesta, toinen lasten peleistä ja kolmas netin käytöstä.

Oppilaat etsivät tietoa kirjoista, netistä ja uutisista.

Opettaja ohjasi pohtimaan, mikä tieto oli luotettavaa ja mikä saattoi olla harhaanjohtavaa. Kun esityksiä tehtiin, jokainen sai kertoa oman näkemyksensä, mutta toisten ajatuksia piti kunnioittaa.

Lopuksi huomattiin, että esityksistä tuli monipuolisia ja kiinnostavia juuri siksi, että kaikki saivat äänensä kuuluviin ja oppivat tarkastelemaan tietoa kriittisesti.

Valitse aihe, josta olet kiinnostunut. Kirjoita oma mielipiteesi aiheesta. Sen jälkeen etsi asiasta tietoa luotettavasta lähteestä. Mieti, miten oma mielipiteesi ja löytämäsi tieto liittyvät toisiinsa.

Valitkaa aihe, josta pitää tehdä päätös. Ensin jokainen saa kertoa mielipiteensä. Kirjatkaa mielipiteet ylös ja keskustelkaa, millä perusteilla päätös pitäisi tehdä niin, että mielipiteitä on kuunneltu ja tietoa on hyödynnetty.

Minulla on oikeus...

Artikla 15

**...kuulua kerhoihin ja
yhdistyksiin sekä toimia
niissä yhdessä muiden
kanssa.**

Mitä tämä tarkoittaa?

Lapsella on oikeus kokoontua, liittyä
yhdistyksiin ja toimia yhdessä muiden kanssa.
Jokaisella on oikeus valita, mihin toimintaan
haluaa osallistua, kunhan se ei vahingoita
muita.

Lapsen oikeuksien toimintakortit: 9-12-vuotiaat.

OIKEUS KOKOONTUA

Lue tarina ja tee tehtävä yksin tai yhdessä.

Paikkakunnalla järjestetään erilaisia harrastuksia, kerhoja ja yhdistyksiä, joihin lapset voivat osallistua.

Noora käy yhdistyksen järjestämässä kokkikerhossa. Ali pelaa jalkapalloa paikallisessa joukkueessa. Jarkko osallistuu joka kuukausi nuokkarin musiikki-iltoihin. Maisa ja kaverit kokoontuvat joka lauantai leikkipuistoon leikkimään.

Yhtenä päivänä koulussa opettaja kertoi, että jokaisella lapsella on oikeus kuulua yhdistykseen ja kokoontua yhteen muiden kanssa.

Suunnittele oma unelmien kerho. Kirjoita tai piirrä, millainen kerho on, mitä siellä tehdään, mikä sen nimi on ja mikä siinä on parasta. Millä tavalla saat muut lapset liittymään kerhoon?

Etsikää yhdessä tietoa kolmesta yhdistyksestä, jotka järjestävät toimintaa lapsille paikkakunnalla. Valitkaa yksi, joka kiinnostaa eniten, ja tehkää siitä pieni esittely muille (esim. kerhon nimi, mitä siellä tehdään ja milloin se kokoontuu).

Minulla on oikeus...

Artikla 16

...omaan yksityisyyteen ja kotirauhaan. Minun kirjeitäni ja viestejäni ei saa lukea ilman lupaa, eikä minusta saa puhua pahasti.

Lapsen oikeuksien toimintakortit: 9-12-vuotiaat.

Mitä tämä tarkoittaa?

Lapsella on oikeus omaan rauhaan ja yksityisyyteen. Toisten yksityisyyttä ei saa rikkoa, ja ketään ei saa nolata tai haukkua niin, että hänen maineensa kärsii.

OIKEUS YKSITYISYYTEEN

Lue tarina ja tee tehtävä yksin tai yhdessä.

Yhtenä päivänä puiston penkillä pari kuudennen luokan oppilasta huomasi, että yhden kaverin puhelin oli jäänyt laukkuun auki.

Yksi heistä alkoi lukea ääneen kaverin WhatsApp-viestejä ja nauraa kavereiden kanssa. Kun puhelimen omistaja tuli paikalle, hän näytti hämmentyneeltä ja surulliselta.

Seuraavana päivänä koulussa opettaja käytti tapausta esimerkkinä: "Yksityisyys on jokaisen oikeus. Toisen viestien lukeminen ilman lupaa on sama kuin tunkeutuisi hänen kotiinsa. Se ei ole leikkiä, vaan voi satuttaa ja rikkoa luottamuksen."

Kirjoita yksi esimerkki siitä, miten voisit suojata omaa yksityisyyttäsi arjessa.

Valitkaa ryhmästä "opettaja" tai "aikuinen" ja "lapsi". Näytelkää lyhyt tilanne, jossa lapsen yksityisyyttä on rikottu (esim. joku lukee hänen viestejään tai levittää huhuja).

Aikuisen tehtävä on puuttua tilanteeseen ja selittää, miksi yksityisyyden suoja on tärkeää. Vaihtakaa rooleja ja kokeilkaa erilaisia ratkaisuja.

Minulla on oikeus...

Artikla 17

...saada tietoa ja seurata ohjelmia ja tarinoita monipuolisesti. Aikuisten täytyy suojella minua sellaiselta tiedolta ja sisällöltä, joka voi vahingoittaa minua.

Mitä tämä tarkoittaa?

Lapsella on oikeus saada tietoa eri lähteistä, kuten kirjoista, netistä, televisiosta ja radiosta. Lapsia pitää suojella sisällöltä, joka voi olla vahingollista.

Lapsen oikeuksien toimintakortit: 9-12-vuotiaat.

OIKEUS TURVALLISEEN TIETOOON

Lue tarina ja tee tehtävä yksin tai yhdessä.

Eetu etsi kirjaa avaruudesta paikallisesta kirjastosta. Kirjastonhoitaja johdatti hänet oikealle hyllylle ja kertoi, että paikkakunnan kirjastoissa on niin paljon kirjoja, että vaikka lukisit joka päivä yhden, kaikkien lukeminen kestäisi tuhansia vuosia.

Eetu nauroi ja nappasi mukaansa tietokirjan, jossa oli selkeät selitykset planeetoista.

Kirjastonhoitaja kertoi, että luotettavaa tietoa löytyy monesta paikasta, kuten kirjastosta, internetistä ja televisiosta, mutta on tärkeää suhtautua tarkasti siihen, mistä tieto on peräisin ja kuinka luotettavaa se on.

Kirjoita yksi asia, josta haluaisit oppia lisää. Mieti sitten yksi paikka tai tapa, josta saat siitä asiasta luotettavaa tietoa.

Valitkaa yhdessä yksi aihe, josta haluatte tietää lisää. Jakautukaa ryhmiin ja jokainen ryhmä etsii aiheesta tietoa sekä keksii siitä kysymyksen muille.

Käykää kysymykset ja vastaukset lopuksi yhdessä läpi.

Minulla on oikeus...

Artikla 19

...siihen, että minua ei satuteta
eikä kohdella huonosti.

Mitä tämä tarkoittaa?

Lapsella on oikeus olla turvassa. Häntä ei saa satuttaa fyysisesti eikä henkisesti, eikä jättää ilman huolenpitoa. Myös sanat ja välinpitämättömyys voivat satuttaa. Aikuisten tehtävä on suojella lasta, ja lapsilla on oikeus pyytää ja saada apua.

OIKEUS SUOJELUUN VÄKIVALLALTA

Lue tarina ja tee tehtävä yksin tai yhdessä.

Välitunnilla Siiri huomasi, että kaksi vanhempaa oppilasta työnsi nuorempaa poikaa keinusta pois. Siiri epäröi hetken, mutta päätti kertoa asiasta välituntivalvojalle.

Valvoja kiitti Siiriä rohkeudesta ja puuttui tilanteeseen heti.

Myöhemmin luokassa opettaja kertoi, että väkivalta ei ole vain fyysistä. Se voi olla myös sanoilla satuttamista tai toisen tahallista ulkopuolelle jättämistä.

”Kun näet, että joku tarvitsee apua, voit kertoa siitä aikuiselle. Se on yksi tapa suojella toisiamme”, opettaja sanoi.

Kirjoita tai piirrä tilanne, jossa olet huomannut jonkun tarvitsevan apua. Mitä teit tai mitä olisit voinut tehdä?

Tehkää yhdessä toimintaohjeet luokalle. Miten toimitaan, jos huomaa väkivaltaa tai kiusaamista? Keksikää viisi selkeää ohjetta ja esitelkää ne muille.

Minulla on oikeus...

Artikla 22

**...saada suojaa ja huolenpitoa,
jos olen pakolainen. Minulla on
samat oikeudet kuin kaikilla
muillakin lapsilla.**

Mitä tämä tarkoittaa?

Pakolaislapsilla on samat oikeudet kuin kaikilla lapsilla. Heillä on oikeus turvaan, koulutukseen, leikkiin ja ystäviin. On tärkeää, että heidät otetaan mukaan ja että he tuntevat olonsa tervetulleiksi.

OIKEUS SUOJELUUN PAKOLAISLAPSENA

Lue tarina ja tee tehtävä yksin tai yhdessä.

Luokkaan tuli uusi oppilas, Karim, joka oli muuttanut paikkakunnalle perheensä kanssa kaukaa toisesta maasta, koska siellä ei ollut enää turvallista asua.

Hän ei vielä puhunut suomea, mutta hymyili ujosti, kun opettaja esitteli hänet luokalle.

Ensimmäisenä päivänä luokkakaverit näyttivät kuvien avulla, missä on ruokala, liikuntasali ja välituntihi.

Välitunnilla pari oppilasta pyysi Karimia mukaan jalkapalloon. Peliin kuului naurua ja yhteistä riemua, joka ei tarvinnut sanoja.

Opettaja muistutti, että pakolaislapsilla on samat oikeudet kuin kaikilla muillakin lapsilla: oikeus turvaan, koulutukseen, leikkiin ja ystäviin.

Tee lista viidestä asiasta, jotka saisivat sinut tuntemaan olosi tervetulleeksi uudessa koulussa, vaikka et puhuisi kieltä.

Keksikää yhdessä leikki, jolla voitte toivottaa uudelle oppilaalle tervetuloa ilman sanoja. Ajatelkaa, että uusi oppilas ei vielä puhu suomea. Leikin avulla voitte näyttää, että hän on tervetullut mukaan ryhmään.

Minulla on oikeus...

Artikla 23

...saada apua ja tukea, jos olen vammainen, jotta voin elää hyvää ja täyttä elämää.

Mitä tämä tarkoittaa?

Lapsilla on oikeus osallistua ja nauttia elämästä omalla tavallaan. Jos lapsella on vammoja tai erityisiä tarpeita, hänen oikeutensa eivät vähene, vaan hänellä on oikeus saada tukea, jotta hän voi elää hyvää elämää.

Lapsen oikeuksien toimintakortti: 9-12-vuotiaat.

OIKEUS HYVÄÄN ELÄMÄÄN

Lue tarina ja tee tehtävä yksin tai yhdessä.

Koulun liikuntasaliin oli rakennettu esterata, jossa oli erilaisia reittejä. "Tämä rata on tehty niin, että kaikki voivat osallistua omalla tavallaan", opettaja selitti.

Kun oppilaat tutustuivat rataan tarkemmin, he huomasivat, että se oli suunniteltu siten, että myös oppilaat, joilla oli esimerkiksi pyörätuoli, pystyivät osallistumaan.

Oppilaat ymmärsivät, että yhdessä tekeminen on hauskeempaa, kun jokaisella on mahdollisuus osallistua ja onnistua.

Joskus esteiden poistaminen vaatii vain vähän luovuutta.

Suunnittele leikkipuisto, jossa kaikilla lapsilla on hauskaa. Piirrä tai kirjoita, millaisia välineitä ja paikkoja siellä olisi niin, että myös lapset, joilla on esimerkiksi pyörätuoli tai jotka eivät näe, voivat leikkiä ja olla mukana.

Keksikää peli, joka sopii kaikille. Suunnitelkaa säännöt ja välineet niin, että kaikki voivat osallistua riippumatta taidoista tai rajoitteista. Pelatkaa peli yhdessä ja keskustelkaa lopuksi, mikä toimi ja mikä oli haastavaa.

Minulla on oikeus...

Artikla 24

...elää terveenä ja saada hoitoa,
jos sairastun.

Mitä tämä tarkoittaa?

Lapsella on oikeus terveyteen. Se tarkoittaa, että hänen pitää saada hoitoa sairastuessaan ja että arjessa huolehditaan hyvinvointiin vaikuttavista asioista, kuten ravinnosta, levosta, liikunnasta ja kaverisuhteista.

OIKEUS TERVEYTEEN

Lue tarina ja tee tehtävä yksin tai yhdessä.

Oppilaat viettivät välituntia koulun pihalla. Osa pelasi pallopelejä, osa jutteli penkillä ja osa kiipeili kiipeilytelineessä.

Välitunnin jälkeen opettaja pyysi kaikkia kokoontumaan yhteen. Hän kertoi, että terveys rakentuu monesta osasta.

Liikkuminen on tärkeää, mutta niin ovat myös riittävä uni, hyvä ruoka, lepo, mielen hyvinvointi ja sosiaaliset suhteet, kuten kaverit ja läheiset”, opettaja selitti.

Oppilaat jäivät pohtimaan, mitä asioita he voivat itse tehdä terveyden ja hyvinvoinnin eteen.

Piirrä tai kirjoita viisi asiaa, jotka auttavat sinua pysymään terveenä ja voimaan hyvin (esim. uni, ravinto, liikunta, lepo, kaverit). Kirjoita jokaiseen kohtaan yksi tapa, jolla pidät siitä huolta arjessa.

Suunnitelkaa yhdessä hyvinvoinnin rastirata. Jokainen ryhmä keksii yhden tehtävän tai liikkeen, joka liittyy terveyteen ja hyvinvointiin.

Minulla on oikeus...

Artikla 26

...sosiaaliturvaan, eli siihen että minusta ja perheestäni
pidetään huolta, jos meillä on vaikeaa.

Mitä tämä tarkoittaa?

Lapsella on oikeus saada apua ja tukea silloin,
kun perheen omat voimavarat eivät riitä.
Sosiaaliturva tarkoittaa, että yhteiskunta
huolehtii siitä, ettei kukaan jää ilman ruokaa,
vaatteita, terveydenhoitoa tai muuta apua.

OIKEUS SOSIAALITURVAAN

Lue tarina ja tee tehtävä yksin tai yhdessä.

Nuokkarilla järjestettiin Turvaa talveen - tapahtuma. Sieltä sai hakea lämpimän talvitakin, villasukat ja syödä päivällistä.

Yksi osallistuja sanoi: "Minulla ei ollut kunnon talvikenkiä. Nyt näiden villasukkien ansiosta ei enää varpaita palele."

Tapahtumajärjestäjä kertoi, että sosiaaliturva tarkoittaa, että yhteiskunta auttaa, jos perhe ei yksin pysty hankkimaan kaikkea tarvittavaa, olipa kyse ruoasta, vaatteista, terveydenhoidosta tai arjen avusta.

Lapset jäivät miettimään, kuinka tärkeää on, että kukaan ei jää ilman apua silloin, kun sitä eniten tarvitsee.

Kirjoita sana "turva" paperin keskelle ja piirrä sen ympärille asioita, jotka merkitsevät sinulle turvaa.

Tehkää oma turvaverkko. Tehkää lista ihmisistä, paikoista ja palveluista, joista lapset ja perheet voivat saada apua ja tukea.

Piirtäkää se isoksi verkoksi ja laittakaa näkyville seinälle.

Minulla on oikeus...

Artikla 27

...riittävään elintasoon, eli oikeus saada kaikki tärkeät asiat, kuten ruokaa, kodin ja puhtaita ja sopivia vaatteita, jotta voin kasvaa ja voida hyvin.

Mitä tämä tarkoittaa?

Lapsella on oikeus saada elämisen kannalta välttämättömät asiat. Vanhemmilla on velvollisuus huolehtia lapsestaan, ja yhteiskunnan pitää auttaa vanhempia niin, että lapsi voi kasvaa ja elää turvallisesti.

OIKEUS RIITTÄVÄÄN ELINTASOON

Lue tarina ja tee tehtävä yksin tai yhdessä.

Oppilaat keskustelivat yhdessä opettajan kanssa siitä, mitä kaikkea tarvitaan, jotta elämä olisi hyvää ja turvallista.

Yksi mainitsi ruoan ja vaatteet, toinen sanoi kodin ja lämpimän sängyn, ja kolmas korosti ystävien ja läheisten merkitystä.

Keskustelun jälkeen oppilaat tekivät julisteen, johon he kokosivat asioita, joita ilman on vaikea voida hyvin. Julisteeseen tuli ruokaa ja vettä, koti, koulu, harrastuksia, ystäviä, rauhaa ja turvallisuutta.

Aapo huomasi, ettei hyvinvointi aina liity tavarihin. "Tärkeintä on, että kaikilla on turvallinen olo ja riittävästi kaikkea tärkeää", Aapo sanoi.

Kirjoita ylös kolme asiaa, joita tarvitset joka päivä voidaksesi hyvin. Yritä keksiä ainakin yksi sellainen asia, joka ei maksa mitään.

Keksikää yhdessä hyvinvoinnin haasteviikko eli joka päivälle yksi pieni teko, joka edistää kaikkien hyvinvointia.

Kirjoittakaa ohjelma ja sopikaa, milloin toteutatte sen.

Minulla on oikeus...

Artikla 28

...käydä koulua ilmaiseksi. Minulla on myös oikeus saada apua opiskeluun ja aikuiset huolehtivat siitä, että voin jatkaa koulua keskeyttämättä

Lapsen oikeuksien toimintakortit: 9-12-vuotiaat.

Mitä tämä tarkoittaa?

Lapsella on oikeus oppia ja käydä koulua. Koulu antaa tietoja ja taitoja, joita tarvitsee elämässä ja tulevaisuudessa. Kaikilla lapsilla on oikeus saada tukea oppimiseen ja jatkaa opintoja niin pitkälle kuin haluavat.

OIKEUS KOULUTUKSEEN

Lue tarina ja tee tehtävä yksin tai yhdessä.

Koulupäivä oli alkanut tavalliseen tapaan äidinkielen tunnilla.

Aamupäivällä oppilaat harjoittelivat yhdessä tarinan kirjoittamista, ja välitunnilla joku esitteli oman sarjakuvansa kaverille. Matematiikan tunnilla porukka ratkaisi ryhmissä haastavan tehtävän, joka aluksi tuntui mahdottomalta.

Opettaja muistutti, että koulussa jokainen oppii uusia asioita joka päivä. "Kun käymme koulua, meillä on mahdollisuus rakentaa omaa tulevaisuutta", opettaja sanoi.

Lapset jäivät miettimään, mitä he haluaisivat oppia seuraavaksi ja missä taidoissa he jo tunsivat olevansa hyviä.

Piirrä tähti, johon merkitset viisi asiaa: yhden asian, jonka olet oppinut viimeisen kuukauden aikana, yhden asian, jossa olet jo taitava, ja kolme asiaa, joita haluaisit oppia tulevaisuudessa.

Tehkää oppimisen seinä. Jokainen kirjoittaa yhden asian, jonka on oppinut lähiaikoina.

Kiinnittäkää kaikki tuotokset seinälle ja katsokaa, kuinka monta erilaista taitoa ja tietoa teillä yhdessä on. Lopuksi keskustelkaa, miltä tuntuu nähdä kaikkien oppiminen samalla seinällä.

Minulla on oikeus...

Artikla 29

Lapsen oikeuksien toimintakortit: 9-12-vuotiaat.

...oppia asioita, jotka auttavat minua kasvamaan ja kehittymään. Koulussa opin kunnioittamaan ihmisoikeuksia, vanhempiani sekä omaa ja muiden kulttuuria.

Mitä tämä tarkoittaa?

Lapsella on oikeus opetukseen, joka kehittää hänen tietojaan ja taitojaan. Koulussa opetetaan lapsen äidinkieltä, kerrotaan lapsen omasta ja muiden maiden kulttuureista ja ihmisoikeuksista.

OIKEUS OPPIA JA KASVAA

Lue tarina ja tee tehtävä yksin tai yhdessä.

Koulussa järjestettiin kulttuuripäivä. Jokainen oppilas toi jotain omasta taustastaan: reseptejä, musiikkia, kieliä ja tarinoita.

Amina opetti muille tervehdyksen somaliksi, ja Jere kertoi mummonsa lapsuudesta.

Oppilaat huomasivat, että koulussa voi oppia paljon myös toisten kielistä, kulttuureista.

Opettaja muistutti, että koulun tehtävä on kehittää oppilaiden omia taitoja ja samalla opettaa kunnioittamaan ihmisoikeuksia, kulttuureja, ympäristöä ja tasa-arvoa.

Kirjoita yksi asia, jossa tunnet olevasi taitava, ja yksi asia, josta haluaisit oppia lisää. Mieti, miten voisit kehittää tätä taitoa koulussa tai vapaa-ajalla.

Suunnitelkaa luokan oppimispäivä, jossa jokainen opettaa muille jotain, minkä itse osaa. Valitkaa päivälle nimi ja ohjelma.

Minulla on oikeus...

Artikla 30

...puhua omaa kieltäni, elää oman kulttuurini mukaan ja harjoittaa omaa uskontoani. Minulla on oikeus olla oma itseni ja pitää kiinni omista perinteistäni.

Mitä tämä tarkoittaa?

Lapsella on oikeus kaikkiin samoihin oikeuksiin riippumatta siitä, mihin ryhmään hän kuuluu. Jos lapsi kuuluu vähemmistöön tai alkuperäiskansaansa, hänellä on oikeus omaan kulttuuriin, uskontoon ja kieleen.

Lapsen oikeuksien toimintakortit: 9-12 -vuotiaat.

OIKEUS KULTTUURIIN, USKONTOON JA KIELEEN

Lue tarina ja tee tehtävä yksin tai yhdessä.

Paikallisessa kirjastossa järjestettiin kielen, kulttuurin ja uskonnon tapahtuma, johon osallistui koululuokkia eri puolilta kaupunkia.

Tapahtumassa Nora lauloi saamelaista joikua, jonka hän oli oppinut isältään. Hamid esitteli isoisänsä rukoushelmiä ja kertoi, mitä ne merkitsevät hänen perheelleen. Sofia luki ääneen runon romanikielellä, ja tapahtuman lopuksi yleisö kuuli tarinan kurdiksi.

Lapset huomasivat, että eri kielet ja kulttuurit toivat tapahtumaan paljon rikkautta ja uusia näkökulmia.

Tapahtumajärjestäjä muistutti, että jokaisella lapsella on oikeus omaan kieleen, kulttuuriin ja uskontoon, ja että niiden jakaminen tekee oppimisesta monipuolista ja kiinnostavaa.

Valitse yksi kieli tai kulttuuri, josta haluaisit oppia lisää. Piirrä tai kirjoita siitä kolme asiaa, jotka herättää sinussa kiinnostusta (esim. ruoka, musiikki, tapa, sana tai symboli).

Järjestäkää oma kulttuurikirjasto, johon jokainen tuo pienen esityksen tai materiaalin omasta tai itseä kiinnostavasta kielestä ja kulttuurista (esim. sana toisella kielellä, kuva juhlista, musiikkia).

Kiertäkää hyllyltä toiselle ja tutustukaa toisten tuomisiin.

Minulla on oikeus...

Artikla 31

Minulla on oikeus lepoon, leikkiin ja vapaa-aikaan. Minulla on myös oikeus taide- ja kulttuurielämään, eli esimerkiksi piirtämiseen, tarinoihin ja esityksiin.

Mitä tämä tarkoittaa?

Lapsella on oikeus levätä, leikkiä ja viettää vapaa-aikaa. Hänellä on oikeus osallistua taiteeseen ja kulttuuriin, esimerkiksi katsomalla esityksiä, käymällä museossa ja harrastamalla itse.

OIKEUS LEPOON JA LEIKKIIN

Lue tarina ja tee tehtävä yksin tai yhdessä.

Koululaiset olivat lähteneet katsomaan uutta lasten näytelmää paikalliseen teatteriin.

Esityksen jälkeen osa lapsista meni vielä leikkipuistoon, toiset taas piipahtivat museossa tutkimassa vanhoja valokuvia.

”Parasta on, kun saa ensin eläytyä tarinaan ja sitten leikkiä kavereiden kanssa”, sanoi Samu.

Opettaja muistutti, että vapaa-aika, leikki, taide ja kulttuuri kuuluvat kaikille lapsille ja että niitä voi kokea monissa paikoissa, sekä sisällä että ulkona.

Kirjoita tarina päivästä, jossa on leikkiä, taidetta ja kulttuuria. Mitä teet, missä olet ja kenen kanssa?

Keksikää ryhmässä oma luokan kulttuuriretki.

Valitkaa yksi taide- tai kulttuurikohde (esim. teatteri, museo, konsertti) ja yksi paikka, jossa voitte leikkiä tai liikkua yhdessä.

Minulla on oikeus...

Artikla 32

Lapsen oikeuksien toimintakortit: 9-12-vuotiaat.

**...siihen, ettei minun tarvitse
tehdä työtä, joka haittaa
koulunkäyntiäni tai
vahingoittaa terveyttäni ja
kasvuani.**

Mitä tämä tarkoittaa?

Lapsella on oikeus kasvaa, oppia ja leikkiä
ilman, että työ estää koulunkäyntiä tai
vaarantaa terveyttä.

OIKEUS OLLA TEKEMÄTTÄ HAITALLISTA TYÖTÄ

Lue tarina ja tee tehtävä yksin tai yhdessä.

Eetu auttoi mummiaan torilla mansikkakojulla muutaman tunnin. Hän sai maistaa tuoreita marjoja ja oppia asiakaspalvelua.

”Tämä on hauskaa ja sopivaa työtä minulle”, Eetu sanoi.

Mummi kertoi, että on olemassa töitä, jotka eivät sovi lapsille. Esimerkiksi liian raskaat, vaaralliset tai sellaiset, jotka vievät liikaa aikaa koulunkäynniltä ja harrastuksilta.

Lapsen oikeuksiin kuuluu saada kasvaa, oppia ja leikkiä ilman, että työ vaarantaa hyvinvointia.

Keksi yksi esimerkki työstä, joka sopii lapsille, ja yksi esimerkki työstä, joka ei sovi.

Suunnitelkaa yhdessä Unelmien työpäivä 5. luokkalaiselle.

Miettikää, mitä tehtäviä siihen kuuluu, kuinka kauan työpäivä kestää ja mitä hauskaa tai opettavaista sen aikana tapahtuu.

Voitte piirtää tai kirjoittaa päivän aikataulun ja esitellä sen muille.

Minulla on oikeus...

Artikla 33

**...elää niin, etten joudu
näkemään enkä
kohtaamaan huumeita ja
päihteitä.**

Mitä tämä tarkoittaa?

Lapsella on oikeus kasvaa terveessä ja turvallisessa ympäristössä. Häntä täytyy suojella huumeilta ja päihteiltä, jotka voivat vahingoittaa terveyttä ja elämää.

Lapsen oikeuksien toimintakortit: 9-12-vuotiaat.

OIKEUS ELÄÄ ILMAN HUUMEITA JA PÄIHTEITÄ

Lue tarina ja tee tehtävä yksin tai yhdessä.

Koulussa vieraili nuorisotyöntekijä. Hän kertoi tarinan nuoresta, joka joutui tilanteeseen, jossa kaverit yrittivät houkutella häntä kokeilemaan päihteitä. "Sanoin ei, vaikka se oli vaikeaa, ja lähdin pois", nuori kertoi.

Oppilaat pohtivat, että joskus rohkeinta on juuri se, että uskaltaa sanoa ei ja pitää kiinni omista rajoistaan.

Opettaja muistutti, että jokaisella lapsella on oikeus viettää vapaa-aikaansa turvallisissa paikoissa ja harrastuksissa, joissa voi olla kavereiden kanssa ilman päihteitä.

Keksi viisi syytä, miksi on tärkeää sanoa ei huumeille ja päihteille.

Laatikaa yhdessä turvallisen tekemisen lista. Kirjatkaa siihen paikkoja ja tekemistä, joissa voi viettää aikaa kavereiden kanssa ilman päihteitä.

Minulla on oikeus...

Artikla 34

...omaan kehooni. Kukaan ei saa koskea minuun tai puhua minulle kehostani niin, että se tuntuu väärältä tai ikävältä.

Mitä tämä tarkoittaa?

Lapsella on oikeus elää turvassa ilman, että kukaan kohtelee häntä väärin tai loukkaa hänen koskemattomuuttaan.

OIKEUS OMAAN KEHOON

Lue tarina ja tee tehtävä yksin tai yhdessä.

Nuokkarin ohjaaja kertoi tarinan kuvitteellisesta lapsesta, joka sai viestin tuntemattomalta ihmiseltä netissä. Viesti pyysi häntä lähettämään kuvan itsestään.

”Miltä tämä kuulostaa?” ohjaaja kysyi. Nuoret vastasivat heti: ”Ei saa!”

Ohjaaja selitti, että on tilanteita, joissa toisen käytös on väärää ja turvaton olo on merkki siitä, että pitää kertoa asiasta luotettavalle aikuiselle.

Hän muistutti, että lapsen oikeuksiin kuuluu olla turvassa tällaisilta tilanteilta, ja että turvattomasta olostä pitää voida puhua ilman pelkoa.

Kirjoita ylös kolmen turvallisen aikuisen nimet, joille voisit kertoa, jos jokin tilanne tekisi olosi turvattomaksi.

Keksikää yhdessä lauseita ja ohjeita, jotka muistuttavat siitä, että apua saa aina pyytää ja että turvattomasta olostä on tärkeää kertoa luotettavalle aikuiselle.

Kirjoittakaa lauseet paperilapuille ja kiinnittäkää ne seinälle. Lopuksi lukekaa lauseet ääneen ja pohtikaa, mikä niissä on tärkein viesti lapsille ja nuorille.

Minulla on oikeus...

Artikla 36

...siihen, että minua suojellaan, eikä kukaan saa käyttää minua hyväkseen millään tavalla.

Mitä tämä tarkoittaa?

Lasta ei saa käyttää hyväksi missään tilanteessa. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kohdelluksi reilusti ja arvostavasti.

OIKEUS OLLA TURVASSA HYVÄKSIKÄYTÖLTÄ

Lue tarina ja tee tehtävä yksin tai yhdessä.

Kuvaamataidon tunnilla oppilaat maalasivat yhdessä isoa seinämaalausta. Työtä jaettiin niin, että jokainen sai maalata vuorollaan.

Yhtäkkiä opettaja huomasi, että yksi oppilaista oli jätetty sivuun ja teki vain siivoustöitä.

”Tämä ei ole reilua”, opettaja sanoi ja varmisti, että jokainen pääsi osallistumaan tasavertaisesti.

Hän kertoi, että hyväksikäyttö voi tarkoittaa monia asioita, myös sitä, että joku joutuu tekemään työt tai kantamaan vastuun epäreilusti toisten puolesta.

Lapsen oikeuksien mukaan ketään ei saa käyttää hyväksi, oli kyse sitten työstä, tunteista tai mistään muustakaan. Luokassa puhuttiin, miten jokaisen panos on yhtä tärkeä ja miten yhdessä tekeminen sujuu parhaiten, kun kaikki ovat mukana.

Kirjoita yksi esimerkki tilanteesta, jossa lapsi voisi tarvita aikuisen apua, jos häntä kohdellaan epäreilusti.

Keksikää yhdessä lista reilun ryhmän säännöistä.

Mitä asioita teette, jotta kukaan ei tunne oloaan hyväksikäytetyksi?

Minulla on oikeus...

Artikla 37

...siihen, ettei minua koskaan
rangaista julmasti tai
loukkaavalla tavalla.

Mitä tämä tarkoittaa?

Lapsella on oikeus siihen, että häntä
kohdellaan aina reilusti,
oikeudenmukaisesti ja hänen ikänsä
huomioiden.

OIKEUS OIKEUDENMUKAISUUTEEN

Lue tarina ja tee tehtävä yksin tai yhdessä.

Liikuntatunnilla pelattiin pesäpalloa. Yhtäkkiä yksi pelaajista hermostui ja huusi toiselle: "Et saa olla meidän joukkueessa enää!" Tilanne jäi mietityttämään monia.

Seuraavana päivänä opettaja puhui oikeudenmukaisuudesta, reilusta kohtelusta ja siitä, miten ketään ei saa kohdella julmasti tai halventavasti, ei pelissä, ei koulussa eikä missään.

Opettaja kertoi myös, että maailmassa on paikkoja, joissa lapsia kohdellaan huonosti jopa viranomaisten toimesta. Siksi lapsen oikeudet on kirjoitettu sopimuksiin. Ne muistuttavat meitä siitä, että jokaisella lapsella on oikeus tulla kohdelluksi reilusti.

Kirjoita lyhyt tarina tai piirrä kuva tilanteesta, jossa sinua kohdeltiin reilusti. Mitä siinä tapahtui ja miltä se tuntui?

Keksikää yhdessä kolme konkreettista tapaa varmistaa, että kaikki luokassa ja välitunnilla kokevat olonsa hyväksytyksi ja arvostetuksi.

Minulla on oikeus...

Artikla 38

...siihen, ettei minua saa viedä armeijaan eikä sotaan. Sodan aikana lapsia täytyy aina suojella.

Lapsen oikeuksien toimintakortit: 9-12-vuotiaat.

Mitä tämä tarkoittaa?

Lapsella on oikeus elää rauhassa ja turvassa. Alle 18-vuotiaita ei saa värvätä armeijaan, eikä heidän pidä kärsiä sodasta.

OIKEUS SUOJELUUN SODALTA

Lue tarina ja tee tehtävä yksin tai yhdessä.

Historian tunnilla keskusteltiin maista, joissa lapset joutuvat sotimaan. Oppilaat miettivät, miltä tuntuisi, jos ei saisi käydä koulua, leikkiä tai harrastaa rauhassa.

”Turvallisuus tarkoittaa, että saa olla lapsi”, opettaja sanoi. Osa oppilaista kertoi uutisista, joissa oli puhuttu lapsista pakolaisleireillä.

Opettaja selitti, että lapsen oikeuksien sopimus kieltää alle 18-vuotiaiden värväämisen sotaan ja määrää, että lapsia on aina suojeltava aseellisissa selkkauksissa. Hän muistutti, että rauhassa kasvaminen on oikeus, jota pitää vaalia kaikkialla maailmassa.

Piirrä tai kirjoita, millainen on paikka, jossa lapsi voi olla täysin turvassa. Lisää kolme asiaa, jotka tekevät siitä turvallisen.

Kuvitelkaa, että koulussanne järjestetään Rauhanpäivä, jonka tarkoitus on kertoa, miten lapsia voidaan suojella vaarallisissa tilanteissa.

Suunnitelkaa päivän ohjelma: mitä tapahtuu, ketkä osallistuvat ja miten kerrotte tapahtumasta muille.